РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ I

Примено: 05-09.2012			
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	2464/13		

Архивски знак 0701
Рок на чување трајно
05.09.2012 год. Потпис

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа (,,Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 31 од Законот за основно образование (,,Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11 и 6/12), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по **теорија на музиката** за петто одделение на шестгодишното основно музичко и балетско образование.

НАСТАВНА
ПРОГРАМА

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ТЕОРИЈА НА МУЗИКАТА

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

ШЕСТГОДИШНО ОСНОВНО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, 2012

1. ВОВЕД

Наставниот предмет <u>теорија на музиката</u> е застапен во вториот образовен период на шестгодишното основно музичко образование. Со оглед на ваквата позиција на предметот целта на теоријата на музиката во шестгодишното основно музичко образование е да ги рекапитулира и систематизира базичните знаења стекнати на предметот солфеж со елементарна теорија и да ги надгради со содржините од различните теориски дисциплини: теорија во потесна смисла на зборот, хармонија, полифонија, музички форми, запознавање со музички инструменти. За притоа да се овозможи комплексен музички развој на учениците, во програмата се вклучени содржините кои ги воведуваат во музичката култура и уметност. Со тоа наставата по теорија на музиката треба да придонесе за стекнување на знаења за музиката кои ќе ги поттикнат учениците за сопствено истражување и нивна примена на предметот солфеж и во свирење на инструмент. Наставните теми на предметот: Метроритам, Скали, интервали и акорди, Темпо и динамика, Музичка уметност - се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Содржините и поимите кои се посочени во програмата задолжително треба да бидат слушно доживеани и анализирани. Затоа, освен активностите на предметот солфеж, и наставата по теорија на музиката треба да вклучува активности базирани врз слушање на музички примери и целосни музички дела. Од друга страна, посочените содржини и поими треба да бидат препознаени во нотниот текст. Затоа во наставата по теорија на музиката треба да има активности кои вклучуваат визуелна анализа на нотниот текст (поедноставни примери и партитури). Наставата се изведува во групи од 9 до 15 ученици. На крајот на учебната година секој ученик полага годишен испит пред комисија.

- Фонд на часови: 1 час неделно, 36 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ПО ТРОМБОН ВО V ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да покажува интерес и љубов кон класичната музика;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се оспособува за активно, внимателно слушање на музиката;
- да развива осет за музичка изразност;
- да ги усвојува неопходните музичко-теориски поими;
- да стекнува практични умеења за примена на усвоените знаења;
- да ги препознава визуелно и да ги запишува нотите во виолинскиот, бас, алт и тенор клуч;
- да ги именува тоновите со солмизација и абецеда;
- да ги препознава, именува и гради скалите до шест предзнаци
- да стекнува сознанија за квинтниот круг;
- да стекне сознанија за дијатоника и хроматика;
- да препознава и именува алтерирана скала и стабилно алтерираните стапала во дур и мол;
- да препознава и именува хроматска дурска и молска скала;
- да препознава и именува енхармонските тонови;
- да ги препознава и именува по вид скалични квинтакорди во дур;
- да ги препознава визуелно едноставните и сложените тактови и тактовите времиња;
- да ги препознава визуелно нерамноделните тактови и тактовите делови;
- да знае да ги групира нотите во соодветните тактови;
- да ги разбира и применува стручните термини за темпо, динамика, артикулација и агогика;
- да ги разликува и именува вокалните и инструменталните состави;
- да стекнува сознанија за основната градба на дводелна и троделна форма, како и на варијацискиот циклус;
- да продлабочува сознанија за музичките професии (композитор, изведувач - инструменталист, пејач, диригент);
- да продлабочува способност за визуелна анализа на наједноставен нотен текст;
- да го развива внатрешниот слух;
- да ја развива креативноста;
- да применува ИКТ.

3. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема I: Метроритам (10 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да ја препознава и применува мерната единица, нагласено и ненагласено тактово време во тактовите со различни мерни единици (во корелација со солфеж);	Повторување и рекапитулација на основните поими:	- Такт, тактова црта, мерна единица, тактово време, нагласено - ненагласено (теза - арза), мерна единица	- Откривање и забележување на сложени тактови во одредени примери
- да ги усвои наведените нотни вредности и паузи;	- Шеснаестина со точка - Триесетдвојка	- Цела, половина, четвртина, осмина, шеснаесетина. Половина нота со точка, четвртина нота со точка, осмина нота со точка, шеснаестина со точка, триестдвојка и соодветните паузи.	- Откривање, забележување и споредување на структурата на сложените тактови -Анализа на сите тактови и промена на такт во едноставни нотни примери (на пример, препознавање на такт - наставникот да ги подготви примерите со покриен или избришан такт)
- да разликува и запишува едноставни и сложени тактови;	-Такт Сложени тактови 6/4, 12/8 3/2 такт	-Сложени тактови -Нерамноделни тактови	- Вежби за групирање нотни вредности во различни тактови
-да го разбере нерамноделниот 7/8 такт;	- Нерамноделни тактови 7/8 5/8 9/8 со различни комбинации		- Откривање и забележување на нерамноделниот 7/8 такт (2+2+3, 2+3+2, 3+2+2)
-да ги разбира неправилните тонски групи;	- Неправилни тонски групи: дуола, квартола, секстола (како две триоли)	- Дуола, квартола, секстола	-Вежби со дуола, квартола, секстола

Тема II: Скали, интервали и акорди (14 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да ги применува поимите: скала, стапало, степен,тетракорд во изучените скали; - да ги разбира и разликува стабилните и нестабилните стапала во изучените скали; - да го разбира тежнеењето и разрешувањето на нестабилните во стабилните стапала во изучените скали (корелација со солфеж); - да ги запишува и применува знаците: диез, бемол, бекар во изучените скали; - да ги поврзува дур и паралелен мол; - да ги усвои дурски и молски скали до шест предзнаци; -да го осознае квинтниот круг;	Повторување и рекапитулација на основните поими: - Основна скала - Елементи на скалата - Дурска скала - Молска скала и видови молски скали - Скали до 6 предзнаци - Формирање квинтен круг нагоре и надолу - Разрешување на дисонантни интервали - Превртување на интервали - Зголемени и намалени интервали во дур и мол (зг.4-н.5, зг.2-н.7 во дур и мол – природен и хармонски,, 3г.5-н.4 во хармонски мол)	- Основна скала - Латински имиња на тоновите - Стапало - Степен (цел и полустепен) - тетракорд - Стабилни (I,III, V) и нестабилни (II, IV, VI, VII) стапала; - Тежнеење - разрешување на нестабилните стапала во стабилните - I стапало - тоника - VII стапало - водилка - Дурска скала - Молска скала: природен, хармонски и мелодиски вид - Паралелни скали - Квинтен круг - Оддалеченост за 1 предзнак - Оддалеченост за 2 предзнака - Оддалеченост за 3 предзнаци	- Бележење на сите елементи на скалата. - Вежби: поврзување на дур со паралелен мол (квиз) - Градење на молска скала (сите видови) со промените на стапалата, полустепените и целите степени во хармонски и мелодиски мол. - Откривање на скали до 6 предзнаци (во мелодиските примери што ги пеат). - Бележење на знаците за промена на висината на тонот (диез, бемол, бекар) во скалите до 6 предзнаци.

- да развива способност за брзо транспонирање на кратки примери; - да го разбере превртувањето на интервали; - да ја разбере стабилната алтерација; - да го разбере градењето на хроматската скала; - да ги разбере поимите дијатоника и хроматика; - да ја разбере појавата на енхармонизам; - да ги осознае скаличните квинтакорди во дурска скала.	- Стабилна алтерација – - Алтерирана и хроматска скала, енхармонизам (врз пример на хроматска скала) Квинтакорд (дурски, молски, намален) скалични квинтакорди во дур	-Оддалечност за 4 предзнаци -Оддалечност за 5 предзнаци -Оддалечност за 6 предзнаци - Интервали и нивно разрешување -Превртување на интервалите -Скалични квинтакорди -Стабилна алтерација -Алтерирана скала -Хроматска скала -Енхармонизам -Дијатоника -Хроматика	- Вежби: градење на скалите по квинтен круг. - Транспонирање на кратки примери во скалите оддалечени за 5 и 6 предзнака и во паралелни скали. - Анализирање на скали и промена на скала во едноставни нотни примери. - Анализирање на стабилни и нестабилни стапала со разрешување во едноставни нотни примери. - Градење на алтерирана скала со воочување на стабилно алтерираните стапала нагоре и надолу. - Градење на хроматска скала со воочување на енхармонизамот при движењето нагоре и надолу. - Градење на скаличните квинтакорди во дурските скали.

Тема III: ДИНАМИКА, ТЕМПО, АРТИКУЛАЦИЈА (2 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да ги усвои термините за динамика и да ги запишува со кратенки; - да ги усвои оригиналните термини за разни видови на темпо и да го разбира нивното значење; - да ги разбира оригиналните термини за артикулација и да ги применува.	Рекапитулација на изучените поими за динамика, темпо, артикулација - Темпо и неговите основни видови - Артикулација и нејзините основни видови	fff, ppp Grave Largo Andantino Vivo Vivace Акценти	- Вежби: бележење на кратенките за динамичките нијанси. - Творење: учениците сами да ги определат и запишат ознаките за темпо, динамика и артикулација во одреден пример. - Визуелна анализа: препознавање на знаците, термините, кратенките за динамика, темпо, артикулација во едноставни нотни примери. - Слушна анализа со препознавање на видовите на динамиката, темпо, артикулација (во изведба на наставникот и снимки). - Воочување на нијансите на значењата на изразите за темпата од иста група.

Тема IV: Музичка уметност (10 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да се запознае и да усвои знаења за различните вокални и инструментални состави; - да ги воочува елементите на музичките форми (дводелна и триделна); - да го сфати начинот на градење на варијацискиот циклус; - да покажува љубов кон музичката професија, да посетува концерти, оперски и балетски претстави; - да покажува интерес кон собирање разни информации од Интернет, поврзани со музиката.	- Видови на вокални и инструментални состави - Елементи на музички форми и музичко творештво: дводелна и триделна форма (врз пример на композициите во жанрот марш и танцовите жанрови – валс, менует, полка, мазурка, полонез и сл.) Варијации	Симфониски оркестар Камерен оркестар Оркестар на народни инструменти Камерен состав (ансамбл): дуо, трио, квартет, квинтет Хор (мешан, машки, женски, детски) Оперски состав Балетски состав Состави во популарната музика Дводелна форма Триделна форма Варијации	- Препознавање на различни видови состави преку слушните и визуелните примери. - Творење: дополнување или креирање форми АВ и АВА како два периоди со или без повторување на првиот период (со помош на наставникот) и задолжително свирење или солфежирање за да се доживее слушно креацијата. - Варирање на зададената мелодија. - Слушање музички дела во различни жанрови (валс, марш и сл.) и воочување на формата. - Слушање варијации и воочување на начините на варирање. - Игри и квизови за усвојување на музичките термини; - Компјутери и Интернет за изнаоѓање на интересни содржини од животот на композиторите, анегдоти; - Анализа: откривање на елементите на музички форми (мотив, двотакт, реченица, период) со помош на наставникот во едноставни нотни примери.

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставата по теорија треба да биде во тесна поврзаност со наставата по солфеж.

- Предвидените содржини се во непосредна корелација со темите и содржините на предметот солфеж. Наставникот треба да внимава при планирањето на часовите по двата предмети меѓупредметната поврзаност да им биде јасна на учениците. Во случај ако овие предмети ги предаваат различни наставници тие мора најтесно да соработуваат и да ги координираат содржините и активностите на двата предмети.
- Содржините на сите наставни теми се заемно поврзани, затоа процесот на совладување на одредени проблеми посочени во една од темите често пати треба да се одвива преку интеграција со другата тема (на пример, препознавање на темпо, динамика, агогика во примери од музичкото творештво, инструменти и сл.).
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (примери од класична музика, композиции за деца од тип на „Детски албуми", музика од други стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, темпото, инструменти, гласови и др.).
- Наставникот треба особено внимание да обрнува на практичната примена на теориските поими преку запишување (вежби за ритмичко групирање, градење скали и интервали, запишување во различни клучеви на една иста мелодија и сл.).
- Особено е важно поимите што се усвојуваат да бидат поткрепени со звучни примери од музичката литература со воочување и задолжително коментирање.
- Треба да се продолжува визуелната анализа на нотниот текст – наставникот треба да наоѓа примери за сите изучувани содржини и поими и да бара учениците да пронаоѓаат сопствени примери.
- При изучувањето на алтерираната и хроматската скала наставникот треба да обрне внимание на разликувањето на дурската и молската скала. За појаснувањето на енхармонизмот може да се користи споредувањето на истата висина запишана како различни стапала во алтерираната и хроматската скала нагоре и надолу.
- Музичките форми се претставуваат во најопшти црти преку слушање на композициите во жанровите валс, марш и сл. Истото се однесува на варијациите. Наставникот треба да пронаоѓа впечатливи музички примери за слушање (со и без партитура).
- Посочените наставни теми (пред сè, Музичка уметност) даваат широки можности за користење на ИКТ и самостојна истражувачка работа на учениците во тимови.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови:

бројот на часовите за наставните теми е даден ориентационо.

➢ **Наставни средства:**

- учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
- аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД - плеер, видеоплеер, компјутер);
- дидактички средства и материјали;
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување). При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата на секое дете.

На крајот од годината секој ученик полага годишен испит во вид на усно одговарање на две теориски прашања и анализа на едноставен нотен пример.

6. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор за IV, V и VI одделение и за наставните средства за V одделение донесен од страна на министерот за образование и наука.

7. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во петто одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- факултет за музичка уметност - оддел за музичка теорија и педагогија;
- факултет за музичка уметност - оддели за:
    - Композиција;
    - Диригирање;
    - Музикологија;
    - Етномузикологија.

8. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученичката:

- да пројави интерес и љубов кон класичната музика;
- да пројави интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби и да демонстрира соодветно однесување;
- да стекне навика за активно, внимателно слушање на музиката;
- да ги воочува и коментира елементите на музичката изразност во слушаните дела;
- да ги усвои и применува неопходните музичко-теориски поими;
- да демонстрира практични умеења за примена на усвоените знаења;
- да ги разбира едноставните и сложените тактови, рамноделните и нерамноделните тактови;
- да ги владее теориски и практично скали до шест предзнаци;
- да го разбира принципот на градење на квинтниот круг;
- да ја осознае дијатониката и хроматиката;
- да го разбере принципот на градењето на алтерираната и хроматска дурска и молска скала;
- да го разбере енхармонизмот;
- да ги сфаќа и разликува скаличните квинтакорди;
- да ги разбира и применува стручните термини за метроритам, темпо, динамика, артикулација и агогика;
- да ги разликува и именува вокалните и инструменталните состави;
- да ги осознае основните елементи на музичката форма (дводелна и триделна, варијациски циклус);
- да ги осознае музичките професии (композитор, изведувач - инструменталист, пејач, диригент);
- да покажува способност за визуелна анализа на наједноставен нотен текст;
- да го развива внатрешниот слух;
- да пројавува креативност;
- да применува ИКТ.

Изготвил: Работна група формирана со решение број 02-558/1 од 09.02.2012 година
Координатор: м-р Анкица Витанова, советник, Биро за развој на образованието
Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по **теорија на музиката** за петто одделение на шестгодишното основно музичко и балетско образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден 3.09.2012

Скопје

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-4957/4
04.09 2012 год.
СКОПЈЕ

Министер,

м-р Панче Кралев